

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Continet triplicem Tractatum: Primus est de Conscientia. Secundus agit de Merito. Tertius de Reviviscentia meritorum.

Lourenço, Agostinho

Leodici Eburonum, 1692

Sectio IV. In quonam habitu constituatur Conscientiæ habitualis essentia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80151](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80151)

SECTIO IV:

In quonam habitu constituatur
Conscientiæ habitualis essentia?

65. **D**IFFICULTAS esse potest, aut de habitu, qui versatur circa actiones præteritas; aut de habitibus elicentibus actus, qui sunt formaliter Conscientiæ: De prioribus dicendum est, habitum, in quo formaliter constituitur conscientia habitualis, esse speciem memorativam; seu qualitatem quandam similem speciei memorativæ, quæ quidem qualitas est effectus actionis præteritæ illi applicatus, inclinaturque intellectum ad memoriam ejusdem actionis, non præcisè sub ratione esse physica, sed etiam moralis. Non disputo hic ad quam speciem qualitatis pertineat hujusmodi qualitas, quia hoc est merè philosophicum.
66. Circa habitus posteriores: Resolutio sit: Hi habitus, neque sunt conscientia formaliter; neque sunt unicus tantum habitus. Ita Doctores supra citati num. 24. & 25. & quoad secundam partem D. Thom. quest. 17. de verit. art. 1. sine Richard. in 2. dist. 39. art. 2. q. 2. P. Soar. d. 12. sect. 1. num. 8. P. Sal. 1. 2. sect. 1. cit. num. 8. P. Vasq. d. 59. cap. 5. Inprimis Lorca d. 36. §. Ex his. Calder. d. 82. §. Dico 7. & alii. Probatur 1. pars ex dictis sect. 2. n. 25. Confirmatur, quia conscientia, ut supra diximus, est cum aliquo scientia, hoc est, applicatio scientiæ; sed tales habitus ex se non applicantur, constituuntque potentiam in actu primo ad actiones præteritas & futuras; ergo non sunt conscientia formaliter. Probatur 2. pars, quia habitus distinguuntur per actus; sed actus sunt specie diversi, ut patet in actu erroneo, & scientifico, seu recto, &c. ergo non oriuntur ab unico habitu, sed à pluribus.
67. Argues 1. contra primam partem: Habitus concurrentes ad scientiam actualem, sunt scientia habitualis; ergo etiam habitus concurrentes ad conscientiam actualem erit conscientia habitualis. Respondeo negando consequentiam; nam conscientia, ut diximus, est quasi cum aliquo scientia, id est, scientia applicata; hoc autem non competit prædictis habitibus, ut diximus.
68. Argues 2. Eadem est ratio de specie, sive habitu memorativo circa actiones præteritas, ac circa præteritas, & futuras; sicut enim ille respicit actiones præteritas, ita hic præteritas, & futuras; ergo aut tales species, vel habitus sunt conscientia respectu omnium actionum; aut nullo modo sunt conscientia. Respondeo negando antecedens; neque enim eadem est ratio de specie, seu de habitu memorativo respectu omnium actionum; nam respectu præteritarum, cum sit illarum memorativus, & effectus, ex se jam est applicatus, ut etiam sunt effectus suis causis: at verò applicationem hanc ex se non vendicat respectu actionum præsentium, & futurarum, quarum comparatione habet virtutem causativam, quæ sæpissimè non applicatur ad actum, & si aliquando applicatur, hoc fit, non à se, sed ab alio.
69. Argues 3. contra secundam partem: Habitus conscientiæ est unicus tantum, ut fatetur Scot. in 2. dist. 39. q. 2. Cabr. quest. 1. art. 2. conclus. 5. Siquidem conscientiæ munus est dirigere hominem in agibilibus particularibus; hoc autem videtur ad speciale aliquem habitum spectare, nempe ad

Tom. 2.

prudentiam; ergo cum prædicti habitus non sint plures, sed unus cum variis respectibus, hic erit conscientia. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, licet ad conscientiam pertineat illud munus, non tamen exerceri eodem modo, & per actus, qui possint ab eodem habitu oriri, ut patet ex dictis; sicque habitus illi sunt plures: licet verò unicus tantum foret, adhuc non esset conscientia respectu præsentium, & futurorum.

Quæres hic: Qui, & qualesnam sint hi habitus? Respondetur primò cum Theologis antiquis, hujusmodi habitus esse omnes, & solos practicos morales, per quos in agendis dirigimur. Non placent, siquidem, cum dentur etiam judicia speculativa, quæ sunt conscientia, ut infra dicemus; actus verò speculativi non eliciantur, nisi ab habitibus speculativis, prædicta responsio non est adæquata.

Secundò respondet Lorca docens, conscientiam formari ex habitu synteris, vel Philosophiæ moralis, & fidei divinæ, aut doctrinæ sapientis alicujus, aut similibus, quin tamen inter hos habitus mentionem faciat de prudentia. Non placet, neque enim est cur à ratione conscientia excludamus habitum prudentiæ; nam actus conscientia circa agenda sæpissimè elicitur à prudentia, ut tenent P. Sal. sect. 1. n. 8. & P. Vasq. cit. §. Inprimis.

Tertiò respondet P. Vasquez cit. Si loquamur, inquit, de conscientia errante inculpabiliter, quæ dicitur aliquid esse agendum, vel non agendum, ad prudentiam spectat; siquidem ut d. 58. cap. 2. sine, docuerat, prudentia etiam versatur circa id, quod existimatur inculpabiliter malum, aut bonum, non quidem ex suis principiis practicis, sed ex principio speculativo, quo juvatur in colligenda conclusione, ut videre est in hoc syllogismo: *Accedere ad eam, quæ putatur propria uxor, bonum est; hæc putatur propria uxor; ergo ad eam accedere bonum est*: in quo conclusio est falsa invincibiliter, non quatenus per prudentiam colligitur, sed quatenus adjuvatur speculativo intellectu, qui existimat mulierem non propriam esse propriam: Quod si sermo sit (addit P. Vasq.) de conscientia errante culpabiliter, quæ actus prudentiæ esse nequit, tunc non est determinatus habitus, sed variatur juxta diversas materias. Hoc quod dicit de conscientia erronea invincibiliter, à fortiori debet intelligere de conscientia recta. Non etiam placet, siquidem hæc doctrina non assignat omnes habitus; nam multi actus, qui versantur circa actiones in communi, dicuntur conscientia, ut constabit ex Sect. sequent. qui tamen ad prudentiam non spectant; ergo nè doctrina illius diminuta foret, deberet assignare alios habitus præter prudentiam.

Quartò respondent P. Soar. cit. d. 12. sect. 1. n. 8. & P. Sal. cit. num. 8. assignando, prudentiam, synteresim, scientias morales, utramque fidem, opinionem, & habitus erroris diversos pro diversitate materiæ, & modi procedendi esse principia actuum, qui sunt simpliciter conscientia. Non placent etiam; siquidem adhuc hæc doctrina diminuta est; nam præter habitus assignatos numerari possunt habitus Theologiæ, per quos multa proponuntur voluntati diligenda, aut repudianda: habitus donorum Spiritus Sancti pertinentium ad intellectum, qui etiam producant actus regulantes humanas actiones, consequenterque in aliquo proprio sensu significatos nomine conscientia: habitus deinde Metaphysicæ, & Physicæ, quibus mediantibus cognoscuntur speculativè multa principia, quæ à scientiismoralibus assumuntur ad inferendas suas conclusiones

B

clusiones practicas, quæ sunt actus iudicativi de malitiâ & bonitate objectivâ rerum.

SECTIO V.

Quisnam sit actus, in quo formalis ratio Conscientiæ actualis consistit?

74. **D**IFFICULTAS 1. sit: Utrum actus, qui dicitur conscientia, sit iudicativus: an possit etiam esse apprehensivus? Prima sententia asserit, esse actum iudicativum. Ita D. Thom. in 2. dist. 39. q. 3. a. 2. & 3. Gabr. ibid. quest. unicâ, a. 2. conclus. 6. P. Vasq. 1. 2. d. 59. cap. 1. §. Deinde. P. Valent. d. 2. q. 4. punct. 4. §. Porro, P. Becan. tract. 1. cap. 4. q. 4. num. 2. & 3. P. Sanch. lib. 1. decal. cap. 9. num. 1. P. Sal. cit. sect. 1. n. 6. & alii communiter.
75. Secunda nihilominus sententia, quam sequimur, docet, conscientiam non solum esse iudicium, sed etiam simplicem apprehensionem. Ita Malder. d. 32. §. Dico 6. Martinez quest. 19. dub. 1. §. Notandum tamen. & alii Recentiores. Et licet D. Thomas, ac major pars Doctorum, quos proximè citavi, videantur dissentiri ab hac resolutione; aliqui tamen in re nobiscum conveniunt; siquidem non agunt de omni actu, qui est conscientia: præsertim D. Thom. qui quest. 17. de verit. at. art. 1. ad finem corpor. conscientiam circa actiones præteritas appellat memoriam sensitivam, quem putat esse actum apprehensivum. Unde.
76. Probatur primò, quia homo non operatur honestè absque conscientia operis honesti; sed homo sic potest honestè operari cum solo actu apprehensivo de opere bono, ut rectè scribunt P. Vasq. 1. 2. d. 44. cap. 2. P. Petr. Hurt. de Anima, d. 14. sect. 7. & probabile dicunt PP. Conimb. lib. 3. de Anima, cap. 13. d. 4. art. 3. & apud illos art. 1. tenent Scot. in 2. dist. 6. quest. 1. Gabr. ibid. art. 3. dub. 2. Marsil. in 2. q. 6. art. 1. ergo conscientia est simplex apprehensio.
77. Probatur secundò, quia actus memorativus actionis præteritæ, sive honestæ, sive prave, ordinariè est apprehensivus, qui etiam est sufficiens testificatio de actione honesta, aut prava; consequenterque est conscientia; ergo &c. Confirmatur, quia conscientia, ut diximus sect. 3. num. 47. adæquatè dividitur in sex membra ibidem assignata; sed dubium, & scrupulus non sunt iudicia, sed apprehensiones; ergo conscientia non solum est iudicium, sed etiam simplex apprehensio.
78. Obijcies 1. D. Damascen. lib. 2. de Fide, cap. 12. Conscientiam appellat legem mentis nostræ. Et D. Basil. in Prov. initio. vocat naturale iudicium intellectus. Et D. Laurent. Justinian. Serm. de D. Marco, docet conscientiam esse iudicium rationis; ergo &c. Respondeo cum D. Thom. 1. part. quest. 27. art. 13. sine, hos priores Patres accepisse Conscientiam improprie pro habitu synteresis, ex quo conscientia dependet; frequens enim est, causam, & effectum sua nomina sibi invicem communicare. Deinde D. Laurent. Justinian. locutus fuit, aut de iudicio formali, aut de virtuali, quod etiam sufficit ad accusandum, &c.
79. Obijcies 2. Effectus conscientie sunt remordere, ligare, accusare, excusare, reprehendere, testificari, &c. sed omnes hi sequuntur notitiam iudicativam applicatam ad ea, quæ exercemus; ergo &c.

Respondeo negando minorem; illi enim effectus etiam competunt simplici notitiæ, quæ est iudicium virtuale: imò aliquis eorum notitiæ puræ apprehensivæ, ut remordere.

Obijcies 3. Conscientia est quædam fides, ut sumitur ex illo ad Rom. 14. *Quod non est ex fide peccatum est*: ubi nomine fidei intelligitur conscientia; fides autem iudicium est; ergo &c. Respondeo Apostolum intelligi de conscientia, quæ dirigit actiones, eamque esse iudicium virtuale eo modo, quo statim explicabimus, quod fides aptè nominari potest.

Obijcies 4. Eiusdem rei eodem modo apprehensæ possunt dari iudicia contraria in eodem intellectu successivè, v. g. stante hoc objecto eodem modo apprehenso: *Manducandum est temperatè*: possunt esse conscientia contraria; siquidem intellectus potest modò assentiri, & postea dissentiri; ergo conscientia non est apprehensio, sed iudicium, cum idem numero, aut specie non sibi contrarietur. Respondeo primò, argumentum nihil probare de conscientia dubia, & scrupulosâ, neque de conscientia versante circa actiones præteritas, sed ut plurimum de versante circa præteritas, & futuras.

Respondeo secundò etiam non convincere de conscientia versante circa actiones præteritas, & futuras, nisi quando actus apprehensivus est admodò simplex, ut non sit iudicativus, neque virtualiter, nec in proximâ dispositione; siquidem quando talis actus est hoc modo iudicativus, non potest, eo perseverante, dari illa mutatio iudiciorum oppositorum. Accedit, quòd etiam si concederetur illa mutatio iudiciorum, adhuc talis apprehensio posset esse conscientia; siquidem posset movere voluntatem, cum adhuc non daretur iudicium dissentiens tali apprehensioni.

Obijcies 5. Scire est differentia iudicii, & non apprehensionis; sed de conscientia habetur Ecclesiast. 7. *Scit conscientia tua, &c.* ergo conscientia non est apprehensio, sed iudicium. Respondeo etiam simplicem apprehensionem, præsertim virtualiter iudicativam, appellari scientiam. Unde testimonium illud explicatur de conscientia memorativa circa actiones præteritas, quæ quidem conscientia, licet simplex apprehensio, non ineptè dicitur scientia.

Obijcies 6. Conscientia errans, & recta non sunt proprietates notitiæ apprehensivæ, sed iudicativæ; idemque est de conscientia verâ, & falsâ; & tamen per huiusmodi proprietates dividitur conscientia; ergo &c. Respondeo primò, argumentum non procedere de conscientia dubia, & scrupulosâ. Respondeo secundò, licet conscientia, quæ non est formaliter iudicium, non dicatur cum tantâ proprietate recta, erronea, vera, aut falsa, sicut dicitur conscientia formaliter iudicativa, talem tamen dici illam, quæ est iudicativa virtualiter, & in proximâ dispositione; quatenus scilicet apprehensio talis est, ut intellectus sit proximè dispositus, & determinatus ad ferendum iudicium formale.

Obijcies 7. Conscientia est conclusio deducta ex duabus præmissis; sed conclusio est iudicium; ergo & conscientia Minor, & consequentia patent. Probatur major, quia conscientia dicit applicationem scientiæ; est enim cum alio scientia; hæc autem applicatio fit hoc modo; nam intellectus format quandam syllogismum, cuius majorem præmittit synteresis dictans, *omne vitium esse fugiendum*; minorem subsumit ratio, nempe *destrahere est vitium*; Conscientia autem infert conclusionem sic ex præmissis